

PROF. DR. YUSUF ZİYA ERDİL İLE TEKNOPARK'I KONUŞTUK...

Muğla'da kurularak bir an önce faaliyete geçmesi amacıyla tüm hızıyla çalışmalarının sürdürüldüğü TEKNOPARK'ı, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Rektör Yardımcısı Prof. Dr. Yusuf Ziya Erdil ile konuştuk.

TEKNOPARK nedir? Kuruluş amacı, önemi, faaliyetleri...

TEKNOPARK kavramı çok duyuluyor ama işin içerisinde olmayınca anlaşılabilir. Türkiye'de 2001 yılında Teknoloji Geliştirme Bölgeleri ile ilgili 4691 sayılı bir kanun çıkarıldı. Bu kanunla Teknoloji Geliştirme Bölgeleri oluşturulmasına izin verildi ve ilgili yönetmelik kapsamında üniversitelerin ya da organize sanayi bölgelerinin içerisinde TEKNOPARK adını verdiğimiz Teknoloji Geliştirme Bölgeleri oluşturulabilmesine imkân tanındı. Buralarda dünyada gelişmekte olan yeni teknolojilerin geliştirildiği, ilk prototiplerinin yapıldığı, yeni fikirlerin, buluşların insanlarla bir araya getirildiği, yeni fikirlere ilişkin bir destek mekanizmasının oluşturulduğu; insanların, sanayinin, akademisyenlerin ve bu işe gönül koymuş Sivil Toplum Örgütlerinin bir araya gelip birbirleriyle fikir alışverişinde bulunabildiği ve fikirlerini canlandırabildiği bir ekosistem oluşturulması hedefleniyor. Tabii bunun sebebi dünyada ki örnekleri ve gidişat.

Dünya genelinde bakıldığında artık bir bilgi toplumu olduğumuzu kabul etmemiz gerekiyor. Ama Türkiye olarak 'Biz bu noktada neredeyiz?' konusu çok sorgulanmakta. Bu sorgulamanın şiddeti özellikle son 15 yıl içerisinde arttı. Bilgi toplumu olamazsak bilgiyi ve teknolojiyi üreten değil, bunları satın alan ve emek yoğun işlere yoğunlaşan bir toplum olarak ilerleme, başarılı olma ve uluslararası alanda rekabet etme gücümüz olmayacaktır.

Teknoloji Geliştirme Bölgelerinin kanununun çıkması nu noktada gerçekten oldukça önem arz ediyor. Bunun dünyadaki örneklerinden birisi Silikon Vadisi. Her zaman gündeme getiriliyor. O zamanlarda revaçtaydı ama şimdi daha ön plana çıkanları var. Türkiye'de bu işe TÜBİTAK öncülük etti. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının bünyesinde yürütülen bir yapı.

Süreç nasıl işliyor?

Böyle bir ileri teknoloji eksenli ekosistemin oluşturulmasına ihtiyaç duyan toplumdaki bir kurucu heyet oluşturuluyor. Bu kurucu heyet bir Teknoloji Geliştirme Bölgesi yapılabirlik raporu hazırlıyor. Bu raporu Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ilgili Genel Müdürlüğüne veriyor. Orada da oldukça kapsamlı bir eleme ve değerlendirme süreci geçiriyor. Değerlendirme kurulunun içerisinde bağımsız uzmanlar ve Bakanlıklar ve ilgili kuruluşlardan alanında üst düzey uzman personel var.

Muğla'nın hikayesi nedir?

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesinin yönetimini Mansur Harmandar Hocamızın liderliğinde 2010 yılında devir aldık. Bir eylem planımız vardı. Bu eylem planımızın hedefinde, 'eğitim öğretim üssü' haline gelmiş Muğla'mızı ikinci etapta bir 'topluma hizmet üssü' haline getirmek ve buna eş zamanlı olarak da 'ileri teknoloji üssü' haline getirmek vardı. Bu üç temel ayağı birlikte yürütme konusunda planlarımızı, programlarımızı yaptık. Ve 2011 yılı itibarıyla de göreve başlar başlamaz bunu takip etmeye başladık.

Nedir bu üçayak?

Birinci ayak mümkün olduğu kadar okul açıp eğitim yükseköğretim hizmetinin il geneline yayılmasıdır. Şu anda 42 bin civarında öğrencimiz var, 18 Fakültemiz, 13 Meslek

Yüksekokulumuz, 4 Yüksekokulumuz var. Bunlar tabii il genelinde yükseköğretimin varlığını perçinledi. Ama sadece buna bağlı kalırsak biz bu kampüslerin içerisinde kapalı kalırız. Dışarıdan öğrenciler üniversiteyi tercih edip geliyorlar ve kapıdan dışarı çıkıp marketten alışveriş yapıyorlar, kafede, restoranda yemek yiyorlar, ev kiralyorlar ve Muğla'mız kalkınıyor. Ancak bu işin aslında %10'nu bile teşkil etmiyor. Ama ilk görünen kısmı olduğu için cazip geliyor.

İkinci ayak topluma hizmet üssü olmak. Topluma hizmet konusunda yapılabilecek iki önemli iş var. Bunlardan birincisi, buradaki öncelikli alanlar olan ve sağlık ve turizmde hizmet getirebilmek. Bu nedenle göreve gelir gelmez Tıp Fakültemizi aktif hale getirdik. Bu yıl itibarıyla hem Türkçe programda hem İngilizce programda Tıp Fakültemize öğrenci aldık. Sadece tıp ve sağlık bilimi alanında 120'nin üzerinde öğretim üyemiz, çok sayıda da çalışmamız var. Burada bir sağlık kampüsü oluşturma projemiz vardı ve onu yavaş yavaş harekete geçiriyoruz. Sağlık Bakanlığı'nın büyük desteği ile 475 yataklı Muğla'nın en büyük hastanesinin yapımı devam ediyor. Hastanenin yanında da bizim sağlık bilimleri ile ilgili tüm birimlerimizi koyacağımız 500 dönümlük arazimiz şuanda aktif halde. Biz sağlıkla ilgili ciddi biyomedikal teknolojileri geliştirmek için bu işin içerisinde olalım diyoruz. Alternatif tıpla ilgili ciddi avantajları olan bir bölgeyiz. Sadece Muğla ilindeki endemik türler Avrupa'daki sayıya denk diye bir veri var. Bu inanılmaz bir potansiyel. Bu endemik türlerden hangilerinin insanların sağlığına faydalı bunlarla ilgili ciddi çalışmaların yapılması ciddi ürünler geliştirilmesi gerekiyor. Zaten biz sağlık ve turizm dedik mi sadece insanları çekmek değil aslında bunlarla ilgili ciddi projeleri geliştirip tüm insanlığın hizmetine sunmak gibi bir hedefimiz var. İkincisi ise üniversite, sivil toplum ve sanayi işbirliği ile ilgili çalışmalar yapmaktı. Bununla ilgili özellikle son 1-2 yılda ciddi anlamda bir hareketlilik var. Tüm akademisyenlerimizi sektörle buluşturmaya çalışıyoruz. Bu üniversitenin ciddi görevlerinden biriydi. Ve bunu da yerine getirmeye başladık.

Ama bizim için en önemlisi ileri teknoloji üssü olmak çünkü uzun vadede getirisi çok büyük. Muğla'mızı hem ulusal hem uluslararası arenada ön plana çıkaracak. Asıl işimiz ileri teknoloji üssü olmak. Bizde bu hedefi gerçekleştirmek ve Teknoloji Geliştirme Bölgesi oluşturmak için 1 Mart 2012 tarihinde kurucu heyet protokolümüzü imzaladık. Kurucu heyet protokolünün içerisinde özellikle Valiliğimizin önderliği, Ticaret ve Sanayi Odalarımız, OSB Teşebbüslerimiz, Sivil Toplum Kuruluşları ve Üniversitemiz yer alıyor. Yine ilimizdeki ilgili İl Müdürlükleri ilgili paydaşlarımızda yine bu işin içerisinde yer aldılar. Mart 2012'den itibaren yapılabirlik raporumuzu hazırladık, başvurduk. Ama kendimizi Ankara'ya anlatmak kolay olmadı. Buradan kendinizi ne kadar iyi görürseniz görün karşı taraftan nasıl görüldüğünüz önemli. Muğla'mız hakikaten güzide bir şehir, dünyanın en güzel şehirlerinden biri ve Türkiye'nin en yaşanacak şehri olarak görüyorum. Zaten Türkiye araştırmalarında Muğla hep ilk beşte yer alıyor. Ama dışarıdan, bir sanayi şehri olduğumuz görüntüsü olmadığı için -ki zaten böyle bir durumu biz istemiyoruz- ileri teknoloji şehri olamayacağımıza dair bir algı var. Bu algıyı suçlamıyoruz, haklı bir algı. Ancak konu ne yapacağımızı doğru anlatmakla ilgili. Bu algıyı oluşturamadığımızdan bir defa Teknoloji Geliştirme Bölgesi oluşturma talebimiz Bakanlıkça reddedildi. Bunun akabinde Rektörümüz ben bu işe daha fazla ağırlık vermek istiyorum, Muğla'ya inanıyorum, Üniversiteme inanıyorum, şehrimde inanıyorum dedi ve ikinci bir hamle başlattık. Bu sefer yapılabirlik raporumuzu daha bir ciddiyetle hazırladık. Öncelikli alanlarımızı çekirdek etkinliklerimizi daha bir ciddiyetle belirledik. Ve hem yerelin hem Üniversitenin hem Ankara'nın desteği ile bu defa başarılı bir şekilde Teknoloji Geliştirme Bölgemizi 2015 yılı sonlarında ilan edildi. Resmi gazete de yayınlandı.

Şu anda gelinen nokta nedir?

Şu anda TEKNOPARK A.Ş şirketimiz kuruldu. Esas sözleşme hazırlandı ve 52 ortağımız noter huzurunda imzalarını attı. Şirketin Yönetim Kurulu Başkanı Sayın Valimiz Amir Çiçek, Başkan Yardımcıları Sayın Rektörüm Prof. Dr. Mansur Harmandar ve Ticaret ve Sanayi Odamızın kıymetli Başkanı Sayın Bülent Karakuş oldu. 8 önemli Yönetim Kurulu Üyemiz daha var.

Bu kadar çok ortak olmasının sebebi nedir?

Bakanlığın istediği bizim de ön gördüğümüz bir konu bu: Muğla'daki tüm paydaşları sürecin içerisinde bulundurmak. Burada Üniversite bir ayak, yerel yönetimler bir ayak, sivil toplum örgütleri ve yarı sivil toplum örgütleri bir ayak oluyor. Bunların hepsini biz sürecin içinde bulundurduk. Belediyelerimiz, Ticaret Odalarımız, Esnaf Birliklerimizden ortaklarımız var. Bunun yanında temel öncelikli alanlarımızdan da bazı ortaklarımız mevcut. Bu şekilde şu anda 52 ortaklı ve 10 milyon sermayeli TEKNOPARK A.Ş'nin kurulması için başvurumuzu yapmış bulunuyoruz.

Başvuru süreci nasıl işledi?

Biz ortaklarımızı belirleyip MERSİS'e girişimizi yaptıktan sonra esas sözleşmemizin taslağını Bilim Sanayi Teknoloji Bakanlığına gönderiyoruz. Bakanlığın onayının ardından Ticaret Sicil Gazetesinde yayınlanıyor. Ve artık biz Muğla TEKNOPARK A.Ş'yi kurmuş oluyoruz. Bunun için bir genel kurul yaptık. Yönetim Kurulumuzu belirledik. Bir sonraki aşamamız Genel Müdürümüzü atayıp artık fiilen hızlı bir şekilde TEKNOPARK ile ilgili işlemleri yapmak olacak.

Peki bundan sonrası?

Öncelikle biz kendi idari binamızı yapmak için var olan bütçemizle hareket edeceğiz. Ancak bunun yanında Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Bilim, Sanayi ve Teknoloji Genel Müdürlüğünün ciddi destekleri var. Bu desteklerden yararlanarak ek binalarımızı da yapıp kuvvetli bir şekilde TEKNOPARK'ımızı kurgulamak istiyoruz. Temel fiziki alt yapı şöyle olacak: öncelikle bir idari bina ve idari binanın içerisinde ayrıca kuluçka merkezi olacak. Kuluçka merkezleri kira alınmadan desteklenen ilk girişimcilerin yeni girişimlerini filizlendirebileceğini, canlandırabileceği yerler olarak ön plana çıkıyor. Buralarda girişimcilik sertifikasına sahip genç arkadaşlarımızın fikirleri de ön plana çıkıp da canlandırılabilceği gibi yine yeni kurulan firmaların da burada yer bulmasına imkân olacak. Ciddi bir avantaj. Çünkü Teknoloji Geliştirme Bölgeleri kanununda var olan her türlü avantajdan yararlanırken bize de bir kira ödemek gibi bir durumları olmayacak. İdari binamız ve kuluçka merkezimiz böyle. Bunun yanında bir de ARGE binaları olacak. Öncelikle bizim kafamızda var olan modüler bir yapı oluşturarak ihtiyaç oldukça yeni modüller ekleyip ARGE binalarımızın sayısını arttırmak. 64 dönümlük Muğla'mızın en güzel noktalarından birini biz Teknoloji Geliştirme Bölgelerinden biri ilan ettik. Bu 64 dönümün her metrekaresini bilim ve teknoloji ortamına çevirmek gibi bir hedefimiz var.

Muğla'nın muhakkak ki doğal güzellikleri çok büyük avantaj. Bunun Türkiye'de çok az yerle kıyaslanabilirliği var. Ama Ticaret ve Sanayi Odamız ve diğer kurum ve kuruluşlar ile işbirliği içerisinde gerçekleştirdiğimiz analizlerde ortaya çıkardığımız bazı özelliklerimiz var. Bunlardan birincisi Turizm ve Sağlık. Bu arayüzde hareket etmek Muğla'mıza gelecekte çok büyük kazançlar sağlayacak. Bu noktada bir öngörümüz var. Enerji sektöründe zaten şu anda enerji de aktif bir haldeyiz. Ama bunu fosilden yenilenebilir enerjiye doğru kaydırmak ve burada da bir çekim merkezi olmak gibi bir hedefimiz var. Gıda tarım konusunda ciddi potansiyeli olan bir iliz. Burada da ileri teknolojinin donelerini bu üretimlerin içerisine

katmak mecburiyetimiz var. Özellikle su ürünleri sektöründe zaten Türkiye'nin bir numarasıyız. Ama bunu Avrupa'da ve dünyada çok saygın bir noktaya getirecek hamleleri yaparken yine TEKNOPARK'ımız bu işin içerisindeki ana sürücülerden olacak. Bunun yanında bir de bizim madencilik sektörümüz var. Madencilik ve doğal taş sektörümüzü de var olan yapısından çok daha teknolojik boyuta getirmek için burada her türlü enstrümanı TEKNOPARK içerisinde kullanma hedefimiz olacak. Büyük ölçüde planladıklarımız yönlendirmelerimiz budur. Ama tabii ki zaman içerisinde Türkiye'deki ve dünyadaki trendleri de takip ederek farklı eğilimler olabilir. Biz bir ihtisas TEKNOPARK'ı olmayacağız. Ama yöresel önceliklerimizi de ön plana çıkaracağız.

Bilişim ve yazılımla ilgili bir konu var ki bundan ayrı bahsediyorum. Ayrı bahsetmemin gerekçesi bilişim ve yazılımla ilgili düğmeye bastığımız anda Muğla'da birden fazla TEKNOPARK kursanız da ağzına kadar doldurabilirsiniz. Bununla ilgili bize çok ciddi talepler geliyor. Ama biz sadece bilişim yazılıma boğulmadan, bilişim ve yazılımın dünyadaki şuanki gidişatını göz ardı etmeden çok dengeli bir ilerleme niyetindeyiz. TEKNOPARK'ımızın sadece bir kısmını bilişim ve yazılımına ayırıp diğer öncelikli sektörlerimize yer vermek istiyoruz.

Türkiye'de herkes birer Silikon Vadisi kurmak için girişimde bulundu. Özellikle İstanbul merkezli bir gelişim söz konusu. Ancak hangi araştırmacıya, bilişimciye, yazılımcıya Muğla'da mı İstanbul'da mı yaşamak istersiniz diye sorsak eminim ki %90'dan fazlası Muğla cevabını verecektir. İşte biz bu avantajı kullanacağız. Buraya güçlü, diri, genç, üretken beyinleri çekeceğiz. İçimizde ki de güçlü, diri, üretken beyinlerin verimli bir şekilde ortaya çıkmasına da imkân tanıyacağız. O yüzden bizim üniversite olarak 3 temel ayağımızdan en önemlisi bu. Çünkü biz buraya insanları eğitmek için çektiğimiz gibi insanların buraya bir şeyler katması için de çekmiş olacağız. Bunun avantajlarını tüm sektörlerde göreceğiz. İlimizin sürdürülebilir modernizasyonu noktasını da göreceğiz. Muğla'da hiçbir zaman ağır sanayi, kirli bir endüstri olmayacak. Bütün ümidimiz, bütün planımız, bütün hedefimiz budur. Biz bu çağda bilgi toplumunun en güzel örneklerini Muğla'da sergileyeceğiz.

TEKNOPARK'a müracaat edecek firmaların bir projelerinin var olması gerekecek mi? Yoksa gel ve bir şeyler üret noktasında mı olacak?

Kesinlikle bir proje, bir fikir, bir başvuru prosedürü, bir eleme yöntemi olacak. Bir fikir olacak, proje formatına koyularak sunulabilir olacak ve onu burada çalışarak geliştirme imkanı olacak. Yaptığımız her aktivite zaten ilgili Bakanlıklarca netleşecek. Bizim burada koyduğumuz bütçenin, sermayenin çok üstünde bütçeyi ve sermayeyi bu projeler kanalıyla hem üniversite olarak, hem girişimciler olarak Muğla'mıza çekmiş olacağız.

TEKNOPARK'ın hedeflenen kapasitesi nedir?

İlk etapta yaklaşık 100-120 arası firmaya yer açacak bir yapı oluşturma niyetindeyiz. Ama bu modüler olacağı için talep oldukça yenilerini ekleme şansı olacak. Bununla ilgili güzel talep alacağımızı biliyoruz. Ciddi bir eleme süreci olacak. TEKNOPARK A.Ş.'nin altında bir şirket olarak kurulacak olan Teknoloji Transfer Ofisimiz her türlü patent, lisanslama, yeni ürün geliştirme, faydalı ürün bunlarla ilgili çalışmalarını yapmada tüm firmalara da yardımcı olacak.

Hocalarımız bilgi gereksinimi duyan firmalara nasıl bir yapıda destek olacaklar?

Buradaki arayüz Teknoloji Transfer Ofisi olacak. Yani akademisyenlerle girişimcileri, sanayicileri bir araya getirecek, onlar arasındaki bağlantıyı kuracak nokta Teknoloji Transfer Ofisi. İstenen yardımlar için herhangi bir ücret veya danışmanlık talep edilmeyecek. Süreci

birlikte olgunlaştıracamız. Zaten kuluçka merkezlerinde de firmaların içerisinde de akademisyenlerin ortak olma hakları var. Onlar zaten tam zamanlı veya yarı zamanlı çalışabilecekler ya da ortak olarak bulunabilecekler ama fikri geliştirme aşamasında para talep etme mantığı olmayacak. Kendi enstrümanlarımızı ön plana çıkaracağız. Bilimsel araştırma projeleri desteği ile bunları destekleyeceğiz. Akademisyenlerimizin hizmet sağlaması için her türlü teşvik mekanizmasını biz hazırlayacağız. Şu anda var olan teşvik mekanizmalarımız orada aktive edildiğinde daha da güçlendireceğiz.

Türkiye'deki TEKNOPARK'ların durumu nedir? Muğla'nın farkı ne olacak?

Türkiye'deki TEKNOPARK'ların bazıları ciddi anlamda ön plana çıkıyor ve üretim yapıyor. Özellikle Ankara, İstanbul, İzmir üçgeninde ciddi potansiyeli olan ilerlemekte olan TEKNOPARK'lar var. Ama genel anlamda bakacak olursak 5 milyar dolarlık bir mali güç oluşmuş. Bunlar planlananların yanında düşük. Gelecekte bunların çok daha artması söz konusu. Tabi yeni nesil teknolojilerin ön plana çıkması, insanlarda buna ilişkin taleplerin artması da TEKNOPARK'tan çıkan ürünlerin kullanılmasını daha da arttıracak. Buradaki verim katlanarak artacak. Onun dışındaki birçok TEKNOPARK aslında emekleme aşamasında. Biz bunu hayata geçirmekte geç kalmamıza rağmen ciddi avantajlara sahibiz. Özellikle son yıllarda biliyorsunuz TOBB'unda çok büyük katkılarıyla girişimcilik eğitimleri veriliyor. Bizim jenerasyonumuz 'icat çıkarma' ile büyümüştü. Sayın Rifat Hisarcıklıoğlu son geldiğinde icat çıkarın lütfen dedi. Hakikaten doğru söylüyor. Bu kadar girişimci sahanın içerisine girince bu fikirlerin içerisinden değerli şeyler de çıkmaya başlayacak. Biz bunun için ortamı hazırlayamamıştık bu zamana kadar. Artık ortam hazır olduktan sonra kimsenin mazereti olmayacak. Her türlü şartlar hazır düdüğ çalınacak ve oyun başlayacak artık.

Ne zaman start verilecek?

İnşaat faaliyetlerimiz başarılı bir şekilde geçerse ilk binamızı kullanmaya önümüzdeki ilkbaharda başlama gibi bir hedefimiz var. Hem Ankara'nın büyük desteği var hem burada oluşturulmuş ciddi bir sinerji var. Sektörler dört gözle bu işin yürümesini bekliyorlar. İnanılmaz derece de yapıcılar. Bu yapıcılığın bize hızlandıracağını düşünüyorum.

Benim Muğla'ya inancım var. 14 yıldır buradayım. 14 yıl önce, sanayide, ticarete bir üst jenerasyon aktifti. Şimdi ikinci kuşak çok farklı bir modda. İnovatif bir şeyler yapayım, üreteyim, sistemin içinde var olayım isteniyor. Sağ olsun bir önceki kuşak onlara bu girişimciliği verecek doneleri sağlamış, beslemiş, büyütmüş. Özgüven vermiş. Şimdi bu özgüvenli çocuklar girişim yapmak istiyorlar. Ve Muğla'nın avantajı o noktada bir çarpan etkisi yaratması. Bizim buradaki en önemli işlerimizden biri iletişim. Güzel anlatmamız gerekiyor güzel tanıtmamız gerekiyor. İyi desteklememiz gerekiyor ki insanlar girdiğinde orada gerçekten bir şeyler çıkarabilsinler. Üretebilsinler. Bizim hedeflerimizden biri de şu: Dünya Teknoparklar üyeliği sürecimizi başlattık. Muhtemelen asosiye üye olarak kabul edileceğiz. Tabi Dünya Teknoparklar Birliğine üye olmak TEKNOPARK formatlarının dünyada nasıl işlediği ile ilgili ciddi bir etkileşim şansı kazandıracak bize. Bu işler çizerek, görerek, yaparak, çalışarak öğreniliyor. Ne kadar çok TEKNOPARK formatını görürsek o kadar çok kendi şeklimizi oturtacağız. Kafamızda planladıklarımız var ama biz kervan yolda düzülür mantığını sevmiyoruz. Kervan yolda düzülmesin. Kervanın ne olduğu, ne taşıdığı nerden nereye varacağı hepsi belli olacak.

Başvuru yapacak firmalara mesajınız var mı?

Endüstri 4.0'ı hedeflesinler. Sürdürülebilirliği hedeflesinler, çevreyi hedeflesinler. Bunlar bizim gelecekteki en önemli enstrümanlarımız, en önemli çalışma alanlarımız olacak. Dünya bu yöne gidiyor. İleri teknolojinin gerektirdiği üretimleri tasarımları yapmak yenilikleri

yapmak bizim görevimiz. Yeniliklerle bu fikirlerle gelindiğinde kapılar biraz daha fazla açılacak. Bizim eski teknolojilerle ilgili teknopark içerisinde bir şeyleri dert etmemizin gereği yok. Zaten bunun getirisi olmayacak. Çok basit bir iş geliştirip milyarlarca dolar kazanılabilecek potansiyeller var iken küçük verimsiz işler peşinde koşmayacağız. Ama dünya şunu gösteriyor. Gıda çok önemli, çevre çok önemli, sürdürülebilir çok önemli. Bu eksenlerde düşünüp üzerine endüstri 4.0 kanunu da kapattığımızda tadından yenmez fikirler gelişecek. O yüzden firmalarımız ileri teknoloji düşünün ileri teknolojiler geliştirmeli. Basit çözümler dizini çok karışık problemleri çözmeye fırsat veriyor. Bu basittir dememek lazım. Yeter ki topluma faydasına olsun.